

14. Якиманская К.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. / К.С. Якиманская. - М.: Сентябрь, 1996. - 96 с.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ВІНОРОБІВ

УДК: 663.2:130.2:378.14

Ногінська А.О.

В статті розкривається значення інтерактивних технологій навчання як засобу формування корпоративної культури в майбутніх фахівців виноробів.

***Ключові слова:** корпоративна культура, ділові ігри, дискусії, ігрове моделювання, інтерактивні технології.*

ІНТЕРАКТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ КОРПОРАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ У БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ВИНОДЕЛОВ

В статье раскрывается значение интерактивных технологий обучения как средства формирования корпоративной культуры у будущих специалистов виноделов.

***Ключевые слова:** корпоративная культура, деловые игры, дискуссии, игровое моделирование, интерактивные технологии.*

INTERACTIVE TECHNOLOGIES OF EDUCATION AS MEANS OF FORMATION OF CORPORATIVE CULTURE OF FUTURE VINE- MAKERS

In the article have been disclosed the significance of interactive technologies of education as means of in the process of formation of future vine-makers in the process of their professional training.

***Key words:** corporative culture, business games, discussions, game-modeling, interactive technologies.*

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю здійснення аналізу інтерактивних технологій навчання як засобу формування корпоративної культури в майбутніх фахівців виноробів. Серед інноваційних технологій важливе місце посідають інтерактивні технології навчання. Метою інтерактивного навчання є створення комфортних умов навчання, за яких кожен студент буде відчувати свою інтелектуальну спроможність.

Метою статті є розгляд інтерактивних технологій навчання як засобу формування корпоративної культури в майбутніх фахівців виноробів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами інтерактивного навчання займалися такі дослідники: І. А. Кадієвська, Д.Г.Левітес, О.М.Пехота, Г.К. Селевко та ін. [1, 2, 3, 4 та ін.]. Сучасні вимоги до фахівців виноробів вимагають нових підходів до їх підготовки. Сучасний фахівець-винороб повинен вміти аналізувати ситуацію, приймати виважені рішення в умовах невизначеності, брати на себе відповідальність за доручену справу, вміти спілкуватися. На розвиток цих навичок спрямовані інтерактивні методи на-

вчання, до яких відносяться ситуаційні вправи, дискусії, ігрове моделювання, робота в групах, ділові ігри.

Навчання через дію – найбільш ефективний засіб оволодіння професією. Він надає емоційного забарвлення навчанню. Власні переживання є яскравими і надовго запам'ятовуються.

Практичне заняття «Пріоритети розвитку виноробства в Україні на сучасному етапі» було проведено у формі дискусії. У ході дискусії учасники представили цікаві матеріали з розвитку сучасної виноробної галузі. Метою дискусії був спільний пошук істини, найкращого виходу з ситуації, потрібно було розглянути проблему з багатьох позицій. У ході дискусії її учасники намагалися бути найбільш відкритими до всього, що для них є новим. Жодного почутого формулювання чи аргументу студенти не відкидали, а ретельно обмірковували. Викладач-ведучий керував дискусією, пояснив усі незрозумілі місця і водночас дозволяв, щоб кожен з учасників власними словами представив проблему. Він не лише вів дискусію та надавав слово, але й активно брав участь в обговоренні, визначав напрямок і зміст розмови, підсумовував та завершував достатньо обговорені питання.

Наведемо алгоритм проведення дискусії за критерієм: постановка та розв'язання проблеми, чинники і тенденції розвитку виноградарства і виноробства в комплексі із сучасними проблемами, чинниками і тенденціями розвитку АПК; загальні й особливі проблеми регулювання виноградарсько-виноробного підкомплексу, за якого ринкові регулятори та механізми наряду із державним регулюванням мають розглядатися як «рівноправні сторони» одного процесу, що взаємно забезпечують ефективне функціонування багатогалузевих ринкових структур, а їхня спільна дія приносить синергійний ефект; перспективи розвитку вітчизняного виноградарсько-виноробного підкомплексу в умовах глобальних тенденцій на європейському та світових ринках вина з урахуванням правил СОТ та норм і вимог до сортового складу і якості вина. У ході дискусії були визначені проблеми, з'ясовані їх симптоми, чому виникли проблеми, як національна та правова система впливають на вирішення проблем виноробства, які фактори (правові, економічні) допомагають вирішити ці проблеми.

Під час проведення дискусії були проаналізовані і визначені особливості та наслідки трансформацій у виноградарсько-виноробному підкомплексі України в контексті загальних тенденцій ринкового розвитку АПК України; визначені основні напрями вдосконалення системи державного управління та регулювання виноградарсько-виноробного виробництва України; досліджені тенденції розвитку світового виробництва виноградарсько-виноробної продукції та процеси глобалізації ринків вина; визначені умови європейської інтеграції та особливості цього процесу; проаналізовані і визначені особливості та наслідки для виноградарсько-виноробного підкомплексу України; досліджені можливості і визначені перспективи розвитку виноградарсько-виноробного підкомплексу України в умовах глобалізації світових ринків і торгівлі; опрацьовані сценарії розвитку виноградарсько-виноробного підкомплексу України у середньостроковій перспективі.

У ході дискусії студенти навчилися техніці встановлення і підтримки емоційного контакту з партнером; основним прийомом слухання (пасивному й

активному); прийомам конкретизації й уточнення точки зору партнера; видам зворотного зв'язку і правилам подачі зворотного зв'язку; техніці уєвненого поводження; техніці аргументації; правилам завершення спілкування.

Майбутні винороби висловлювали різні думки з приводу ролі державної політики у розвитку виноробної галузі в період антиалкогольної компанії. Студенти вчилися аргументувати свою позицію і тактично вислуховувати протилежні думки та судження. Було зазначено, що останнім часом в Україні зростає попит на винну продукцію, ринок вина стає дедалі насиченішим, збільшується потреба у спеціалістах виноградно-виноробних спеціальностей. Відкриваються курси сомельє, на яких можна дізнатися багато цікавого про походження, склад та властивості вина, основні правила дегустації вин, яке вино до чого подавати та багато іншого. У ході творчого диспуту учасники навчалися взаємодіяти в групі однолітків. Проведення диспуту дозволило студентам залучитися до майбутньої професійної діяльності і бути толерантним до плюралізму думок.

Отже, у процесі підготовки до семінарського заняття майбутні винороби пізнають нове, осмислюють додаткові матеріали, поглиблюють знання і переконання, а разом з тим виробляють вміння і навички використовувати знання, аналізувати факти, відстоювати свої переконання.

Для кращої обізнаності з правилами прийомів, дегустацій вин та винного етикету було проведено практичне заняття у формі ігрового моделювання «Зал прийомів і дегустацій». За два тижні до початку практичного заняття студентів розбили на три групи. Кожна з груп повинна була підготуватися відповідно до таких критеріїв оцінки їхньої діяльності:

- *Розробка та оформлення інтер'єру залу прийомів і дегустацій.* Кожній групі була надана можливість працювати в окремих аудиторіях і до початку заняття не зустрічатися. Необхідно було проявити творчість і дотримуватися стилєвих вимог.

- *Підготовка сценарію проведення дегустації.* Кожній групі було запропоновано презентувати три види вин: сухі, напівсолодкі, десертні.

В ігровому моделюванні брали участь усі студенти групи. Заздалегідь були розподілені ролі, підготовлені інформаційні та довідкові дані з основ етикету: європейського, українського, ділового, професійного та за столом. Між учасниками ділової гри розігрувалися імітаційні ситуації з прийому делегацій різних країн світу, з'ясовувалися національні особливості поведінки різних народів. Студенти вчилися представлятися, вітатися та адекватно спілкуватися з представниками різних країн світу. Головне, що з'ясували учасники гри, це те, що в будь-якому спілкуванні потрібно дотримуватися національної добропорядності, гідності, доброзичливості та поваги до іншої культури.

Особливий інтерес викликало завдання знайти і виправити помилки в церемонії дегустації вина. Учасники ігрового моделювання були поділені на три команди, кожній з яких дали однакове завдання провести дегустацію сухих, напівсолодких і десертних вин. Коли проводила дегустацію одна із команд, експерти фіксували правильність і майстерність проведення дегустації. В кінці заняття студенти зробили висновок, що шанобливе ставлення до вітчизняної культурної традиції неможливе поза діалогом з культурами інших народів.

На особливу увагу заслуговує опис проведеного практичного заняття в курсі «соціологія». Студентам була запропонована тема «Етнокультурні та соціально-психологічні основи взаємовідносин у виноробній галузі: гендерний аспект». У вступному слові викладача було зазначено, що у виноробстві працюють люди різних національностей, різних типів темпераментів та характерів. Крім того, важко знайти виноробні підприємства, що склалися б виключно з чоловіків чи виключно з жінок. Виноробна галузь відноситься до таких, у яких працюють як чоловіки, так і жінки. При керуванні і при роботі в таких організаціях потрібно враховувати гендерні аспекти організаційної поведінки, навчитися розуміти характерну різницю у світогляді і життєвих цілях працівників-жінок і працівників-чоловіків, а також особливості їх взаємодії. Це було метою проведення практичного завдання.

У ході практичного завдання були обговорені такі питання: «Як жінці, працюючи в чоловічому колективі в умовах жорсткого підприємницького середовища, не втратити своїх традиційно жіночих якостей: доброти, відкритості, співчуття»; «Особливості кар'єри жінки-винороба»; «Чи можна стверджувати, що у жінки і у чоловіка, працюючих у виноробній галузі, нерівні кар'єрні можливості?»; «Як поводитися в ситуації, коли жінка-винороб, яка стверджується в кар'єрі, відчуває іронічне відношення до неї з боку чоловіків?».

Зваживши на всі особливості світогляду і свідомості жінки при виконанні нею виробничих функцій, студенти констатували, що, працюючи у змішаному виноробному колективі, завжди потрібно враховувати ці якості жінки-винороба.

На практичному занятті були розглянуті особисті і ділові якості керівників-жінок і керівників-чоловіків виноробної галузі за такими пунктами: властивості особистості; напрямок прийняття рішення; прийняття рішень в умовах ризику; вплив віку на прийняття рішення; поведінка в ситуації прийняття управлінського рішення; поведінка в ситуаціях, що потребують покарання підлеглих.

Система завдань, які використовувались в процесі практичного заняття, була побудована на принципі діалогічності, який надав змогу осмислювати відносність і багатомірність світу, тримати в полі зору можливі альтернативи. Діалог на занятті був побудований не на дидактичних принципах засвоєння, повторенні і закріпленні навчальних знань і умінь, а на організації взаємодії викладача і студента, студента і студента.

До початку проведення семінарського заняття «Механізми реалізації державної політики щодо розвитку виноробної галузі в Україні» майбутні винороби отримали завдання самостійно ознайомитись з проектами законодавчих актів і рішень Уряду, що стосуються виноробної галузі, а саме: «Про виноград і виноградне вино», «Про ставки акцизного збору на спирт етиловий і алкогольні напої», «Програми розвитку виноградарства і виноробства України на період до 2025 року», «Про державний бюджет України на 2009 рік», «Про податок на додаткову вартість», «Про державне регулювання виробництва й обороту етилового спирту, коньячного і плодового, алкогольних напоїв і тютюнових виробів».

У ході семінарського заняття були викладені концептуальні положення розвитку виноградарсько-виноробного підкомплексу України, які відрізня-

ються від існуючих тим, що його розглядають як багатогалузеву (аграрно-промислово-торгову) ринкову структуру, у якій основні регуляторні впливи держави направлені на кількісне і особливо якісне зростання ємності вітчизняного ринку вина як продукту, від якого багато в чому залежить здоров'я, моральний та психологічний стан громадян.

Палкі дебати викликала питання про доцільність об'єднання існуючих управлінських структур («Укрсадвинпром» і «Укрвинпром») і створення нової системи державного управління інноваційного розвитку виноградарсько-виноробного підкомплексу в ринкових умовах. Студенти висловлювали різні погляди з приводу означеної проблеми, іноді діаметрально протилежні. Участь у дискусії передбачала обізнаність студентів з цього питання. Майбутні винороби вчилися аргументувати свою думку і відстоювати її.

Студенти навели статистичні дані, які засвідчили про зменшення площин винограду, а отже, і зменшення виробництва вина і його споживання. Майбутні винороби констатували, що законодавча база вимагає удосконалення з урахуванням рекомендацій учених для гармонізації і стимуляції діяльності виноградарів і виноробів, змінити застарілі держстанданти щодо якості виноробної продукції, створити незалежну алкогольну інспекцію, запровадити громадський контроль за виноробним ринком.

У висновку, який був сформульований самими студентами, було зазначено, що виноградарсько-виноробний підкомплекс України має потенційні можливості підвищити виробництво вітчизняного вина за рахунок збільшення внутрішнього попиту на нього та за умови збереження існуючої протягом останніх років динаміки виробництва і споживання вина.

Переломним у плані становлення психологічної готовності до майбутньої професійної діяльності є третій курс, коли закінчилася адаптація до умов навчання у вищому навчальному закладі і починається більш інтенсивне формування професійної самосвідомості.

Практичне заняття «Вино: користь чи шкода?» проведено у формі дискусії. Студенти висловлювали різні думки з приводу користі чи шкоди вина та обґрунтовували свою позицію. Зазначалося, що ставлення людини до вина завжди було двояким. З одного боку, вино вважалося культовим напоєм, з іншого – з ним боролися як із джерелом людських слабостей. Великий Луї Пастер стверджував, що «вино з повним правом може вважатися найздоровішим і найгігієнічнішим напоєм».

Саме такі творчі диспути дозволяють студентам залучатися до майбутньої професійної діяльності, розуміти її користь для суспільства.

У рамках дисципліни «Психологія» був проведений круглий стіл: «Роль керівника у формуванні корпоративної культури». У вступному слові було підкреслено, що культура керівника (лідера) – перший фактор, що впливає на формування корпоративної культури. Основні навчальні завдання круглого столу полягали у набутті навичок: використання теоретичного матеріалу для аналізу практичних проблем; оцінювати ситуацію; ясного і чіткого висловлювання та відстоювання власної позиції в дискусії.

Кожен з учасників круглого столу міг висловити своє бачення ролі керівника у формуванні корпоративної культури і запропонувати ідеї, які можуть

бути використані керівником для поліпшення корпоративної культури своєї організації.

У процесі проведення круглого столу були винесені на обговорення такі питання: «Чи повинен керівник враховувати обставини навколишнього середовища, реалії обстановки, що склалася, суспільний лад тієї великої системи, до складу якої він входить разом зі своєю корпорацією?», «Чи повинен він володіти в достатній повноті елементами загальної культури для того, щоб освоїти елементи корпоративної культури і прицепити їх своїм підлеглим?», «Чи є головним у діяльності керівника вироблення управлінського рішення?», «Що включає в себе поняття “культура мислення” і як культура мислення керівника впливає на формування корпоративної культури на різних стадіях розвитку організації?».

Особливе місце в роботі круглого столу займало питання впливу стилю керівництва на розвиток корпоративної культури. Було з'ясовано, що стиль керівництва багато в чому визначає загальний (фірмовий) стиль організації, зовнішні ознаки якого відбиваються в символіці організації (логотип, прапор, емблема, фірмовий одяг, торгові знаки і т. п.), візуальному сприйнятті офісу, будинків, споруд, виробничої території, робочих місць, поведінки персоналу.

Все практичне заняття пройшло у формі діалогу. На завершальному етапі обговорення спільними зусиллями були з'ясовані основні вимоги до керівника та його стилю керування, який сприятиме формуванню корпоративної культури.

При проведенні практичного заняття студент повинен уміти поставити себе в ситуацію, що може виникнути в реальному житті; майбутній винароб має адаптуватися до своєї ролі у запропонованій ситуації, при цьому в одному випадку він може грати самого себе, а в іншому – взяти на себе уявну роль; учасники практичного заняття вирішували різні виробничі ситуації, ніби вони відбувалися в реальному житті. Студенти могли на практиці переконатися в дієвості тих чи інших прийомів вирішення виробничих проблем. Особливий інтерес викликало обговорення питання: «Фальсифікація вина: етична проблема чи ні?». Була розіграна ситуація, коли молодому фахівцю-винаробу було запропоновано для зменшення собівартості продукції порушити технологію приготування вина. Конкретна ситуація, яка була розіграна в ході проведення семінарського заняття, сприяла можливості активізувати мовленнєву діяльність студентів. Майбутні фахівці-винароби вчилися вислуховувати протилежні думки, обґрунтовувати свій погляд на вирішення ситуації.

Основна діяльність майбутнього винароба проходить в колективі. Його ставлення до товаришів, друзів та інших людей, його вчинки і поведінка не можуть не викликати певної реакції, оцінки з боку оточення. До того ж людині не байдуже, що думають про неї у колективі однолітків, старших наставників. Тому при проведенні практичного заняття розглядалися методи заохочення і покарання, в основі яких лежить оцінка діяльності і поведінки індивіда. І хоча ця група методів не можна вважати основною, заохочення і покарання широко використовуються у практиці роботи вищої школи. У ході проведення практичного заняття майбутні винароби констатували, що ефек-

тивність колективної роботи значною мірою залежить від здатності кожного до співпраці, від вміння працювати з людьми, від рівня культури.

У період навчання у ВНЗ молодь оволодіває не тільки професійними знаннями. Але вуз має виховувати керівників і організаторів виробництва, а це неможливо без вивчення особливостей соціально-психологічних взаємовідносин. При проведенні практичного заняття «Міжособистісна взаємодія в умовах конкуренції» студенти вчилися дотримуватися вимог статусно-рольової поведінки. В ході практичного заняття було наголошено на особливості статусно-рольової взаємодії у цій галузі, на дотриманні моральних норм. Саме орієнтація на професійні взаємовідносини допоможе випускникам аграрного вузу успішно працювати за спеціальністю і бути підготовленими до роботи у виноробній галузі. Впевненість в успішній роботі у виноробстві і певні проблеми не будуть невирішуваними для молодих спеціалістів, тому що вони дізнаються про можливі шляхи їх вирішення, ще навчаючись у вузі. Перед початком гри всі учасники були ознайомлені з правилами проведення практичного заняття за допомогою кейс-стадій, це: дотримання дисципліни, всі дії направляти на забезпечення роботи керівника гри, всі зауваження і вказівки у грі приймати беззаперечно, між собою спілкуватися тільки врівголоса. На завершальному етапі студентами був зроблений висновок, що фахівець-винороб сьогодні повинен не тільки бути обізнаним у своїй галузі, а й уміти працювати з людьми, бути організатором і керівником підприємства, а це неможливо без дотримання ділового етикету. Сучасний фахівець-винороб повинен витримати конкуренцію, а це залежить як від суто фахових умінь та навичок, так і від вихованості, володіння комунікативною культурою, інтелектуальних і творчих можливостей особистості.

В результаті студенти вчилися взаємодіяти між собою, керувати конфліктами всередині групи та не допускати її руйнування.

Під час проведення семінарських занять студенти вчилися працювати в команді, це сприяло зміцненню академічної групи. Підготовка до семінарського заняття вимагала творчого підходу. Інтерактивні методи піднімають впевненість студентів у собі, у своїх здібностях.

Таким чином, застосування інтерактивних технологій при підготовці майбутніх виноробів активізує їх пізнавальну діяльність, формує здатність творчо мислити, вміння зіставляти та аналізувати факти, вчитися розуміти інших людей.

Література:

1. Кадієвська І. А. Індивідуальний підхід – один із основних принципів модульного навчання / І. А. Кадієвська // Зб. наук. пр. Випуск 1. Актуальні проблеми індивідуалізації професійного розвитку у ВЗО. – Одеса : ОДА БА, 2005. – № 1. – С. 11–12.

2. Левитес Д. Г. Теоретические основы моделирования образовательных технологий в условиях последипломного образования педагогов / Д. Г. Левитес. – СПб : Изд-во Ленингр. пед. ин-та, 1998. – 122 с.

3. Пехота О. М., Кіктенко А. З. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко. – К. : А.С.К., 2000. – 256 с.

4. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии / Г. К. Селевко – М. : Народное образование, 1998. – 255 с.